

Zagadnienia prawne – odpowiedzialność prawna w świetle dyrektywy maszynowej

Waldemar Zajączkowski

W prawie Unii Europejskiej funkcjonują dwie istotne regulacje związane z zapewnieniem bezpieczeństwa eksploatacji maszyn: dyrektywa narzędziowa 2009/104/WE (d. 89/655/EWG) i dyrektywa maszynowa – aktualna 2006/42/WE. Pierwsza dotyczy maszyn użytkowanych przez pracodawców/przedsiębiorców, druga – jest regulacją związaną z produkcją maszyn. Obydwie zostały implementowane do prawa polskiego rozporządzeniami Ministra Gospodarki: z 30.10.2002 r. w spr. minimalnych wymagań dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy w zakresie użytkowania maszyn przez pracowników podczas pracy (Dz.U. nr 191, poz. 1596 ze zmianami z 2003 r. nr 178, poz. 1745) i z 21.10.2008 r. w spr. zasadniczych wymagań dla maszyn (Dz.U. nr 199, poz. 1228 ze zmianami z 2011 r. Dz.U. nr 124, poz. 701). W ustawodawstwie polskim obowiązuje zakaz wyposażania stanowisk pracy w maszyny niespełniające wymagań bezpieczeństwa dotyczących oceny zgodności (art. 217 Kodeksu pracy) – bez względu na to, czy eksploatacja tych maszyn dotyczy pracowników czy też osób świadczących pracę zarobkową na rzecz podmiotu zatrudniającego na innej podstawie niż stosunek pracy (art. 304 Kodeksu pracy). W związku z wymaganiami bezpieczeństwa maszyn obowiązujące są również ustalenia zawarte w §51÷§61 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej

z 26.09.1997 r. w spr. ogólnych przepisów BHP (Dz.U. z 2003 r. nr 169, poz. 1650 ze zmianami).

Procedury oceny maszyn zmieniły się po wejściu Polski do UE w stosunku do stanu wcześniej obowiązującego. Procedury te określa obecnie tylko i wyłącznie ustawa z 30.08.2002 r. o systemie oceny zgodności (Dz.U. z 2017 r. poz. 1226). Koncepcja kształtowania bezpieczeństwa maszyn zaczyna się od producenta, który zapewnia m.in.: konstrukcję wewnętrznie bezpieczną, podstawowe i uzupełniające środki bezpieczeństwa, instrukcję użytkowania oraz przeprowadzenie oceny zgodności wykonania maszyny z dyrektywami nowego podejścia (w tym 2006/42) i normami zharmonizowanymi – z ewentualnym udziałem w procedurze oceny uprawnionej do tego jednostki notyfikowanej lub laboratorium akredytowanego. Udział pracodawcy/przedsiębiorcy w tym procesie wiąże się m.in. z: organizacją bezpiecznej pracy, utrzymaniem ruchu maszyny, szkoleniem operatorów, a także oceną ryzyka zawodowego na stanowisku pracy. Kontrole organów wyspecjalizowanych nadzoru rynku (inspektorów pracy PIP) zaczynają się u użytkownika maszyny i dotyczą głównie: budowy maszyny z wymaganymi zabezpieczeniami stref niebezpiecznych, jej oznakowania (z polskojęzycznymi napisami i znakiem CE), treści deklaracji zgodności i instrukcji użytkowania,

wyników badań i sprawozdań z badań maszyny. Należy zaznaczyć, że producenci, instytucje badawcze i organy nadzoru rynku – są niezależne i nie mogą być ze sobą powiązane w działaniu żadnymi zobowiązaniami usługowymi (za wyjątkiem poradnictwa).

W przypadku, gdy inspektor pracy PIP podczas kontroli stwierdzi nieprawidłowości niepowodujące poważnego zagrożenia, może zwrócić się do strony wprowadzającej wyrób do obrotu/użytku o usunięcie niezgodności lub wycofanie wyrobu oraz przedstawienie dowodów podjętych działań w określonym terminie. W przypadku istotnych zagrożeń dla życia czy zdrowia osób użytkujących maszynę – może w drodze decyzji zakazać stronie wprowadzającej wyrób do obrotu/użytku udostępniania wyrobu na okres nie dłuższy niż 2 miesiące, a stronie użytkującej – wydać decyzję wstrzymującą eksploatację niebezpiecznej maszyny do czasu usunięcia zagrożeń. Przy takiej decyzji wstrzymującej wszczynane jest w stosunku do pracodawcy/przedsiębiorcy postępowanie wykroczeniowe związane z art. 283 § 2 pkt 3 Kodeksu pracy.

W przypadku braku działań korygujących nieprawidłowości wszczynane jest postępowanie okręgowego inspektora pracy. Stroną postępowania jest: producent lub jego upoważniony przedstawiciel albo importer – może być także dystrybutor, lecz wyłącznie w przypadku wyrobów przez niego dostarczonych lub udostępnionych. Okręgowy inspektor pracy powiadamia stronę o wszczęciu postępowania, wydaje postanowienie z wyznaczeniem terminu na usunięcie niezgodności lub wycofanie wyrobu z obrotu/użytku wraz z powiadomieniem użytkowników o stwierdzonych

reklama

reklama

nieprawidłowościach oraz umarza postępowanie po usunięciu nieprawidłowości lub gdy takie postępowanie stało się bezprzedmiotowe. Postępowanie nie może być prowadzone dłużej niż przez 4 miesiące, nie wliczając do tego czasu wyznaczonego na usunięcie uchybień. Jeżeli strona postępowania nie podjęła działań, okręgowy inspektor pracy może nakazać wycofanie maszyny z obrotu/użytku, zakazać lub ograniczyć jej udostępnianie, nakazać stronie postępowania powiadomienie użytkowników wyrobu o stwierdzonych niezgodnościach z zasadniczymi wymaganiami. Przy poważnym zagrożeniu można nakazać zniszczenie maszyny na koszt strony postępowania, jeżeli nie można inaczej wyeliminować takiej wady. Na żądanie osób, które faktycznie władają maszyną – można nakazać jej odkupienie (przepisy o rękojmi za wady stosuje się odpowiednio). Decyzje stosuje się w zależności od rodzaju

niezgodności z zasadniczymi wymaganiami oraz stopnia zagrożenia przez maszynę. Wymienione decyzje mogą zostać wprowadzone na czas określony lub nieokreślony albo z rygiorem natychmiastowej wykonalności. Od wszystkich decyzji okręgowego inspektora przysługuje prawo odwołania do Głównego Inspektora Pracy w Warszawie w terminie 14 dni od ich doręczenia. Odpowiedzialność karna z ustawy z 30.08.2002 r. o systemie oceny zgodności wiąże się z możliwością nałożenia grzywny przez sąd powszechny z art. 304 § 2 Kodeksu postępowania karnego. Karze podlega, kto wprowadza do obrotu/użytku maszynę niezgodną z zasadniczymi wymaganiami (art. 45), umieszcza na wyrobie oznakowanie zgodności niewłaściwe, podobne do CE, nie nanosi takiego znaku lub znakuje wyrób niepodlegający takiemu oznakowaniu (art. 46, 47, 47a i b) oraz kto uniemożliwia zbadanie maszyny.

Dyrektywy uchwalone w latach 2013–2014 i wdrożone do prawa polskiego w 2016 r. – podlegają procedurom postępowania wg postanowień ustawy z 13.04.2016 r. o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku (Dz.U. z 2017 r. poz. 1398), za wyjątkiem niezmienionych dyrektyw – jak maszynowa 2006/42/WE czy dotycząca emisji hałasu do środowiska przez urządzenia używane na zewnątrz pomieszczeń – 2000/14/WE. Wprowadzony system nowych ram prawnych zapewne będzie się wiązał ze stopniowym wygaszaniem „starego” układu wraz z rozwojem prawodawstwa unijnego, które będzie mieć na celu dostosowanie kolejnych dyrektyw sektorowych do nowego systemu. ■

 Waldemar Zajczkowski
nadinspektor Pracy OIP w Kielcach